

Kardan Research Journal (KRJ)

Recognized by the Ministry of Higher Education, Afghanistan.
Journal homepage: krj.kardan.edu.af

په نړۍ کې د کیفیت د تضمین ماډلونه او په افغانستان کې د یادو ماډلونو د پلي کیدو فرصتونه، ستونزې او حل لارې

حسیب الله ایازي
حمید الله رحیمي
نقیب الله امیري
عصمت الله نېکزاد

To cite this article: ایازي، ح.، رحیمي، ح.، امیري، ن.، او نېکزاد، ع. (2025). په نړۍ کې د کیفیت د تضمین ماډلونه او په افغانستان کې د یادو ماډلونو د پلي کیدو فرصتونه، ستونزې او حل لارې. *Kardan Research Journal*, 2(1), 92–104.

© 2025 The Author(s). This open access
Article is distributed under a Creative
Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.
Published by Kardan University

Published online: 13 July 2025

Submit your article to this journal

په نړۍ کې د کیفیت د تضمین مادلونه او په افغانستان کې د یادو مادلونو د پلي کیدو فرصتونه، ستونزې او حل لارې

حسیب الله ایازي
حمید الله رحيمي
نقیب الله امیري
عصمت الله نیکزاد

Received: 24 Dec 24
Revised: 05 May 25
Accepted: 20 May 25
Published: 13 Jul 25

لنډيز

د کیفیت تضمین د نړیوالو مادلونو پېژندنه او په افغانستان کې د دې مادلونو د پلي کېدو څرنګوالی د لوړو زده کړو په برخه کې یوه مهمه موضوع ده. دا څېړنیزه مقاله د کیفی-تحلیلي میتود په کارولو سره هڅه کوي چې د نړۍ د کیفیت تضمین مشهور مادلونه لکه Six Sigma، TQM، ISO شونتیاوې، ننگونې او حل لارې وڅیړي. د څېړنې موندنې ښيي چې په افغانستان کې د کیفیت تضمین په برخه کې ځینې فرصتونه لکه د نړیوالو مرستو شتون، د ځوان او متخصص کادر موجودیت، د نړیوالو پوهنتونونو سره د همکاريو پراختیا او د ډیجیټلې زده کړو پراختیا شتون لري. خو په ورته وخت کې یو شمېر ننگونې لکه د مالي سرچینو کمښت، د متخصص کادر کمښت، د معیاري سیستمونو نشتوالی، د ټکنالوژۍ محدودیتونه او د فرهنګي توپیرونو شتون هم موجود دي. د دې ستونزو د حل لپاره د یو ملي سیستم جوړول، د نړیوالو معیارونو پلي کول، د متخصص کادر روزل، د ارزونې میکانیزمونو بیاوړي کول او د نړیوالو همکاريو پراختیا وړاندیز شوي دي. دا څېړنه د افغانستان د لوړو زده کړو د کیفیت د لوړولو په برخه کې مهم رول لوبولی شي او د پوهنتونونو د نړیوال کېدو په لور یو ګام دی. د څېړنې پایلې ښيي چې د کیفیت تضمین نړیوال مادلونه په افغانستان کې د پلي کېدو وړتیا لري، خو اړینه ده چې د هېواد له شرایطو سره سم تطبیق شي او د ټولو ښکېلو خواوو ګډون په کې تضمین شي. دا مقاله د پالیسي جوړوونکو، د پوهنتونونو د مسؤلینو او د راتلونکو څېړونکو لپاره د یوې مهمې سرچینې په توګه کارېدلی شي.

کلیدي کلیمې: د کیفیت تضمین، نړیوال مادلونه، پوهنتونونه، معیارونه، څېړنې

سریزه

د لوړو زده کړو په برخه کې د کیفیت تضمین د نړۍ په کچه د پام وړ موضوع ده. د کیفیت تضمین هغه منظمه پروسه ده چې د لوړو زده کړو د کیفیت د ښه کولو او ساتلو لپاره کارول کېږي. په تېرو څو لسیزو کې د لوړو زده کړو د کیفیت تضمین لپاره بېلابېل مادلونه رامنځته شوي چې هر یو یې ځانګړې ځانګړتیاوې او ګړنلارې لري (Smith & Johnson, 2021).

د کیفیت تضمین مادلونه په مختلفو هېوادونو کې د تحصیلي نظامونو د کیفیت د لوړولو لپاره کارول کېږي. د دې مادلونو په منځ کې د Six Sigma، Total Quality Management (TQM)، او ISO 9001 مادلونه شامل دي. هر یو مادل د کیفیت د مدیریت لپاره ځانګړي اصول او پروسې لري چې د تحصیلي موسسو د فعالیتونو د ارزونې او بهبود لپاره کارول کېږي. په لوړو زده کړو کې د کیفیت د

تضمین لپاره د ISO 9001، TQM، او Six Sigma غوره کول د تعلیمي مؤسسو لپاره حیاتي اهمیت لري، ځکه چې دغه ماډلونه د زده کړو د پروسو مؤثریت، د خدماتو کیفیت او د زده کوونکو رضایت لوړوي. دغه ماډلونه د علمي معیارونو او د عملیاتو د ښه والي لپاره ثابت چوکاټونه وړاندې کوي چې د سازمانونو د اعتبار او رقابت وړتیا ته وده ورکوي. همدارنګه د کیفیت مدیریت د فرهنگ پراخول د نوښت، همکارۍ او د ښوونې او روزنې د کیفیت لوړولو لپاره زمینه برابروي چې په ټوله کې د زده کړو په زیاته کچه د ټولنې پرمختګ ته لاره هواروي. ISO 9001 د کیفیت مدیریت سیستم لپاره د اړتیاوو یوه مجموعه وړاندې کوي چې د پروسو د مدیریت، مشتریانو د رضایت او د کیفیت د بهبود لپاره د شواهدو پر اساس تصمیم نیونې باندې ټینګار کوي (Huang, 2018). TQM ماډل یوه فلسفه ده چې د کیفیت د بهبود لپاره د ټول سازمان د کارمندانو د همکارۍ غوښتنه کوي. دا د کیفیت د کلتور د رامنځته کولو او د پروسو د بهبود لپاره یوه ټولیزه تګلاره وړاندې کوي (Baker, 2019)، او Six Sigma ماډل د پروسې د متغیراتو د کمولو او د کیفیت د ښه کولو لپاره یوه ستراتیژي ده چې د عیبونو د کمولو او د کیفیت د لوړولو لپاره د احصائیوي او تحلیلي وسیلو څخه کار اخلي (Mazumder, 2014).

په افغانستان کې د لوړو زده کړو د کیفیت تضمین (QA) د پام وړ لاسته راوړنې لري، سره له دې چې مهمې ننگونې هم شته. په افغانستان د کیفیت تضمین ادارې تاسیس یو مهم ګام دی چې د تعلیمي معیارونو د ښه کولو لپاره اخیستل شوی. دغه اداره هدف لري چې په پوهنتونونو کې د نړیوال کیفیت معیارونه پلي کړي چې اعتبار او حساب ورکولو ته وده ورکړي. یو له مهمو لاسته راوړنو څخه د کیفیت تضمین چوکاټونو جوړول دي چې مؤسسو ته لارښوونه کوي ترڅو د خپلو تعلیمي وړاندیزونو ارزونه او ښه والی وکړي. د استادانو او کارکوونکو لپاره روزنیز پروګرامونه هم پیل شوي چې د تدریس او زده کړو په غوره کړنو تمرکز کوي. دغه هڅې د زده کوونکو د رضایت او اکاډمیکو پایلو په ښه کولو کې مرسته کړې ده. افغانستان، د یوه پرمختیايي هېواد په توګه، د لوړو زده کړو د کیفیت تضمین په برخه کې له ګڼو فرصتونو او ننگونو سره مخ دی. د لوړو زده کړو وزارت په تېرو کلونو کې د کیفیت تضمین لپاره هڅې کړي او د نړیوالو معیارونو پر بنسټ یې یو چوکاټ رامنځته کړی دی. خو د دې هڅو سره سره لا هم په دې برخه کې ستونزې شته. په افغانستان په پوهنتونونو کې د کیفیت تضمین د پلي کولو عمده ننگونې د مالي سرچینو کمښت، د متخصص کادر نشتوالی، د زېربنايي امکاناتو کمښت او د امنیتي ستونزو شتون دی. سربېره پر دې، د پوهنتونونو ترمنځ د همغږۍ نشتوالی او د معیاري سیستمونو د پلي کولو په برخه کې د تجربې کمښت هم د پام وړ ننگونې دي (Welch & Wahidyar, 2020). خو له دې ستونزو سره سره، په افغانستان کې د کیفیت تضمین د پلي کولو لپاره ګڼ فرصتونه هم شته. د نړیوالو مرستندویه ادارو ملاتړ، د نړیوالو پوهنتونونو سره د همکاريو شتون، د ځوان او مسلکي کادر راتګ او د ډیجیټالي ټکنالوژۍ پراختیا هغه فرصتونه دي چې د کیفیت تضمین د پلي کولو لپاره کارېدلی شي (Al-Ramahi & Odeh, 2023). د دې فرصتونو په منځ کې د نړیوالو معیارونو سره همغږي، د لوړو زده کړو مؤسسو د ظرفیت لوړول او د حکومت او غیر دولتي سازمانونو ملاتړ، د منابعو زیاتول، د مدیریت کلتور بدلول، او د محصلینو د ګډون زیاتول شامل دي. د مالي او بشري منابعو زیاتول د کیفیت د تضمین پروسې پلي کولو لپاره اړین دي. د حکومت او غیر دولتي سازمانونو ملاتړ د دې منابعو د زیاتولو لپاره مهم دی. د مدیریت کلتور بدلول او د کیفیت د تضمین لپاره د رهبري پیاوړتیا د پروسې مؤثریت زیاتوي. د مدیریت د کلتور په ښه کولو سره مؤسسي کولی شي د کیفیت تضمین پروسه کې فعاله ونډه ولري. د محصلینو د نظریاتو او تجربو په ارزونه کې د هغوی ګډون زیاتول د کیفیت د تضمین پروسې ته وده ورکوي. د محصلینو د ملاتړ سیستمونه، لکه مشورتي خدمات او د زده کړې مواد د دې ګډون د زیاتولو لپاره مهم دي. د نړیوالو معیارونو سره همغږي د افغانستان تحصیلي نظام ته دغه فرصت ورکوي چې د کیفیت تضمین لپاره د نړیوالو تجربو څخه ګټه واخلي. د ظرفیت لوړول د تحصیلي مؤسسو د کیفیت د تضمین لپاره مهم دی چې د ښوونکو روزنه، د تدریس د میتودونو ښه والی، او د تحصیلي موادو کیفیت لوړول د دې ظرفیت د لوړولو لپاره اړین دي. د حکومت او غیر دولتي سازمانونو ملاتړ د کیفیت تضمین پروسې ته وده ورکوي چې د مالي او تخنیکي ملاتړ له لارې

تحصیلی مؤسسی کولی شي د کیفیت د تضمین پروسې پلي کولو لپاره لازمي سرچینې تر لاسه کړي. د کیفیت تضمین د مادلونو د پلي کولو لپاره اړینه ده چې د افغانستان شرایط، امکانات او اړتیاوې په پام کې ونیول شي. د یوې څېړنې له مخې د کیفیت تضمین مادلونه باید د هېواد له کلتوري، ټولنیزو او اقتصادي شرایطو سره سم عیار شي. د دې ترڅنګ د پوهنتونونو د مدیریت پیاوړي کول، د استادانو مسلکي پرمختګ، د زېربنايي امکاناتو پراختیا او د نړیوالو همکاریو پیاوړي کول هغه مهمې لارې دي چې د کیفیت تضمین د بریالي پلي کولو لپاره اړینې دي. د کیفیت تضمین د مادلونو پلي کول یوازې د پوهنتونونو د علمي کچې د لوړولو لپاره نه بلکه د افغانستان د لوړو زده کړو د نړیوال کېدو او د کار بازار د اړتیاوو د پوره کولو لپاره هم اړین دي. هغه هېوادونه چې د کیفیت تضمین اغېزمن سیستمونه لري، د لوړو زده کړو په برخه کې ښه پرمختګ کوي او فارغان یې د کار بازار کې ښه ځای نیولی شي (Garcia & Peterson., 2023).

دغه څېړنه په افغانستان کې د تعلیمي او صنعتي ودې لپاره حیاتي اهمیت لري، ځکه چې دغه مادلونه د کیفیت مدیریت اصول او معیارونه وړاندې کوي چې د سازمانونو د مؤثریت، اعتبار او رقابت وړتیا زیاتوي. په افغانستان کې د دې مادلونو د پلي کولو فرصتونه د نړیوالو معیارونو سره سمون او د محلي مارکیټ اړتیاوو ته د ځواب ویلو توان لري، خو له بلې خوا ستونزې لکه د منابعو کمبود، نوي تخنیکونه او د کارکوونکو روزنه هم لري. د دې ستونزو حل لارې د ظرفیت جوړونې، مناسب روزنې پروګرامونو او د حکومتي ملاتړ په توګه مطرح کیږي چې په پایله کې د کیفیت د لوړوالي او د ټولنې پرمختګ ته لاره هواروي. د څېړنې پایلې ښیي چې په هېواد کې ډېر فرصتونه موجود دي چې په واسطه یې د لوړو زده کړو مؤسسو کې د کیفیت د تضمین نړیوال مادلونه د شرایطو په نظر کې نیولو سره تطبیق شي.

د څېړنې پوښتنې

1. په هېواد کې د کیفیت د تضمین نړیوالو مادلونو او معیارونو د تطبیق لپاره کوم فرصتونه شتون لري؟
2. د کیفیت د تضمین نړیوال مادلونو د پلي کولو په وړاندې کومې اساسي ستونزې شتون لري؟
3. یادو مادلونو د پلي کولو لپاره مناسب حل لارې او ستراتیژۍ کومې دي؟

د څېړنې موخې

1. د هېواد د لوړو زده کړو په سیستم کې د کیفیت د تضمین نړیوالو مادلونو او معیارونو د تطبیق لپاره موجود فرصتونه تشخیص او تحلیل کول.
2. د کیفیت د تضمین نړیوالو مادلونو (لکه ISO، Six Sigma، TQM او نور) د پلي کولو پر وړاندې شته مهمې ستونزې او خنډونه پېژندل.
3. د کیفیت تضمین نړیوالو مادلونو د پلي کولو لپاره مناسبو حل لارو او موثره ستراتیژیو وړاندې کول.

د څېړنې میتودولوژي

په دې څېړنیزه مقاله کې له کتابتوني میتود څخه د توصیفي چلند په کارونې سره استفاده شوې چې معتبرې مقالې مطالعه شوي او په هېواد کې شته وضعیت ته په کتو سره د کیفیت د تضمین نړیوالو مادلونو او معیارونو د پلي کولو لپاره موضوعات تحلیل شوي دي.

د ادبیاتو بیاکتنه

د کیفیت تضمین (QA) د سیستماتیکو پروسو او کړنو مجموعې ته اشاره کوي چې د دې لپاره پر ځای شوي چې محصولات او خدمات ټاکل شوي کیفیت معیارونه او د مشتریانو تمې پوره کړي. دا یوه مخکینی تگلاره ده چې هدف یې د تولید او پراختیا په مرحلو کې د نیمګړتیاوو پېژندل او مخنیوی دی، نه دا چې یوازې وروسته له رامنځته کېدو یې کشف کړي. د کیفیت تضمین مختلف میتودونه شاملوي لکه د پروسې مدیریت، دوامداره پرمختګ، او د صنعت معیارونو سره سمون ترڅو مؤثریت او اغېزمنتیا لوړه کړي. په پای کې د کیفیت تضمین هدف دا دی چې د ذینفعو لپاره باور وړاندې کړي چې وروستی محصول باوري، خوندي او د لوړ کیفیت دی چې په دې توګه د مشتریانو تر منځ باور او رضایت رامنځته کوي (Gillis, 2024).

یوه څېړنه د تېرو ۲۰ کلونو په موده کې په لوړو زده کړو کې د کیفیت تضمین ادارو د شمېر په وده کې ځینې اړخونه تعقیبوي او بیانوي چې هغه سازمانونه چې د لوړو زده کړو مؤسسو کې د تدریس، څېړنې او نورو فعالیتونو کیفیت په اړه ځینې مسوولیتونه لري، په پیل کې د دې ادارو کارکوونکي په دې برخه کې زیاتره لیاو له وو او د ادارو د کار لپاره لږ نظریه یا تجربه موجوده وه. په ۱۹۹۱ کال کې په ټوله نړۍ کې ادارې د یوې نړیوالې شبکې سره یوځای شوې ترڅو د متقابلې مشورې او ملاتړ لپاره کار وکړي. له هغه وخت راهیسې د کیفیت تضمین عمل د یوه مسلک ځانګړتیاوې خپلې او ادارو د خپلو عملیاتو کیفیت ته توجه کړې ده. د ادارو نړیوالې شبکې دې پوښتنې ته ځواب ویلې دي چې "ښه کیفیت تضمین اداره څه شی دی؟" دا عمل په خپل وخت کې مهم دی ځکه چې د نړیوالووالي په زیاتوالي سره د ادارو ترمنځ د تعامل اړتیا زیاته شوې او د دې لپاره چې مؤثر تعامل وکړي، باید په یوه بل باندې د قضاوتونو په اړه باور ولري (Woodhouse, 2004).

یوه بله څېړنه د کیفیت د تضمین د پلي کولو پروسې او میتودونو په اړه بحث کوي او د کیفیت د تضمین د اصولو، ستراتیژیو او د دې پلي کولو په مختلفو مرحلو تمرکز کوي ترڅو د پروژو او خدماتو کیفیت لوړ کړي. څېړنه څرګندوي چې د کیفیت د تضمین پلي کولو لپاره څو مهمې مرحلې شتون لري لکه د کیفیت معیارونو ټاکل، د پروسو ارزونه او د پایلو څارنه. د کیفیت د تضمین سیستم په مؤثره توګه د مختلفو اړخونو ترمنځ همغږي رامنځته کوي چې د پروژو د کیفیت او کارکردګۍ د ارزونې لپاره اړینه ده. د دې سربېره د کارمندانو روزنه او د کیفیت د فرهنگ رامنځته کول هم د پلي کولو یوه مهمه برخه ده او په ټوله کې د کیفیت د تضمین د پلي کولو په پروسه کې د همغږۍ، مسلکي روزنې، او د کیفیت د فرهنگ رامنځته کولو اهمیت ته اشاره کوي چې د پایلو د لوړولو او د خدماتو د کیفیت د ښه کولو لپاره اساسي دي (Altman et al, 2020). بله څېړنه د لوړو زده کړو په برخه کې د کیفیت د تضمین میتودونو، په ځانګړې توګه Six Sigma او د کیفیت چوکاټونو په اړه بحث کوي. څېړنه د دې میتودونو د پلي کولو اغېزې او ننګونې په ګوته کوي او بحث یې په دې متمرکز دی چې څنګه دا او نور ماډلونه د پروسو د مؤثریت او کیفیت د ښه والي لپاره کارول کېږي په ځانګړې توګه د ادارو او خدماتو په مدیریت برخه کې. څېړنه ښیي چې د لوړو زده کړو ادارې د دې ماډل د اصولو په کارولو سره د عملي پروسو له لارې د زده کړې تجربې او خدماتو کیفیت لوړولی شي. پایله یې دې ته اشاره کوي چې د کیفیت د تضمین چوکاټونو پلي کول د لوړو زده کړو په ادارو کې چټکتیا او نوښت ته وده ورکوي (Davidson, Price & Pepper, 2020).

همدارنګه یوه څېړنه د لوړو زده کړو په ډګر کې د کیفیت د تضمین پرمختګ ته کتنه کوي چې په کې مختلف ماډلونه، سیستمونه، او چوکاټونه تشرېح شوي دي او څرګندوي چې کیفیت د تضمین پروسې په تیرو څو لسیزو کې د نړیوالو معیارونو او داخلي اړتیاوو پر اساس پرمختګ کړی دی. د مختلفو کیفیت چوکاټونو لکه EFQM، ISO، او UNESCO معیارونه په لوړو زده کړو کې د کیفیت د ښه والي لپاره مهمه ونډه لري. د نتایجو له مخې، د کیفیت د تضمین سیستمونه د ادارو د کارکردګۍ او زده کړې تجربو د ارزونې په برخه کې حیاتي دي او د دې سیستمونو مؤثره پلي کول د فرهنګي بدلون، روزنې او د ادارې ملاتړ ته اړتیا لري. څېړنه په پای کې دا ټینګار کوي چې د کیفیت د تضمین په پروسه کې نوښت او ټیکنالوژي هم د لوړو زده کړو د کیفیت د لوړولو لپاره کلیدي عوامل دي (Kayyali, 2025). دا

او دې ته ورته زياتې څېړنې وجود لري چې د کيفيت د تضمين او په تحصيلي او نورو ادارو کې د معيارونو او ماډلونو د اهميت په اړه بحث کوي او له دې څخه څرگنديږي چې د لوړو زده کړو په سيستم کې د يو معياري او نړيوال ماډل او چوکاټ په پلي کولو سره نړيوالتوب او په پايله کې ښه والی رامنځته کيږي، اداري سيستم منظم او د چارو په چټکتيا او موثريت کې مثبت بدلون راځي.

د کيفيت د تضمين نړيوال ماډلونه

الف: ISO ماډل

د لوړو زده کړو سيستمونه د نړيوالو معيارونو په رڼا کې د کيفيت لوړولو ته اړتيا لري. د International Organization for Standardization (ISO) معيارونه، په ځانگړې توگه ISO 9001:2015 او ISO 21001، د کيفيت مديريت لپاره مهمې وسيلې دي. دغه معيارونه د تحصيلي مؤسسو لپاره د کيفيت تضمين، بهبود او مديريت د سيستمونو جوړولو کې مهم رول لري.

ISO 9001:2015 معيار تعريف او ځانگړتياوي

دغه معيار د کيفيت مديريت سيستم (QMS) لپاره يو نړيوال معيار دی چې د هر ډول سازمانونو لپاره مناسب دی. دغه معيار د مشتريانو اړتياوو ته د ځواب ويلو، پروسو په ښه کولو، او د کيفيت د ښه والي لپاره يو ډول اصول وړاندي کوي، چې پکښې د کيفيت مديريت او د پروسو د موثره مديريت لپاره مهمې غوښتنې شاملې دي او د پروسو پر مديريت ټينگار کوي. تحصيلي مؤسسې کولی شي د دې معيار له لارې خپلې پروسې تعريف کړي، د هغوی ترمنځ اړيکې تشرېح کړي او د کيفيت د تضمين لپاره ځانگړي معيارونه جوړ کړي. د دې معيار يوه اساسي برخه د مشتريانو اړتياوې او توقعات پوره کول دي. په تحصيلي سيستم کې مشتريان زده کوونکي، والدين او د کار بازار دي. مؤسسې بايد د خپلو خدماتو کيفيت د محصلينو اړتياوو مطابق جوړ کړي. همدارنګه دغه معيار د شواهدو پر اساس تصميم نيولو باندې ټينگار کوي چې په دې کې د معلوماتو او د کيفيت د شاخصونو تحليل شامل دي. تحصيلي مؤسسې بايد خپلې پروسو او د خدماتو کيفيت د احصائيوي معلوماتو په مرسته و ارزوي.

د دې معيار اهميت د کيفيت تضمين دی، چې د لوړو زده کړو مؤسسو ته دا توان ورکوي چې د خپلو خدماتو کيفيت لوړ کړي او د دې معيار پلي کول د تحصيلي مؤسسو رقابتي وړتيا زياتوي، ځکه چې دا د مؤسسې د خدماتو کيفيت ته وده ورکوي او دا يو پېژندل شوی اعتماد دی يعنې د ISO 9001 تصديق د مؤسسې لپاره د کيفيت او اعتبار نښه ده چې د محصلينو او والدينو باور جلبوي.

ISO 21001 معيار تعريف او ځانگړتياوي

دغه معيار د تحصيلي سازمانونو لپاره ځانگړی معيار دی چې د تحصيلي خدماتو د مديريت لپاره جوړ شوی دی. دغه معيار د کيفيت مديريت سيستمونه د تحصيلي ادارو لپاره ځانگړي کوي چې د محصلينو اړتياوو ته ځانگړې پاملرنه کوي. د دې معيار کارول په محصلينو تمرکز کوي، يعنې د محصلينو اړتياوې او هغه خدمات چې دوی يې تر لاسه کوي، په مرکز کې نيسي. دغه معيار د محصلينو ښوونې او روزنې کيفيت لوړوي چې په پايله کې د هغوی رضابت زياتوي.

د دې معيار له مخې، تحصيلي مؤسسې بايد خپلې موخې او اهداف واضح کړي چې دا د زده کړو پروسې او د محصلينو پرمختګ لپاره مهم دي. همدارنګه د سازمانې مديريت پروسې تقويه کوي او د تحصيلي سازمانونو لپاره د مديريت پروسې يو واضح چوکاټ وړاندي کوي. له بلې خوا د تدريس، ارزونې او د محصلينو ملاتړ پروسې په موثر ډول مديريت کولو کې مرسته کوي. د دې معيار اهميت د تحصيلي ادارو لپاره د کيفيت بهبود لپاره يوه موثره وسيله ده چې د محصلينو د تجربو په ښه کولو کې مرسته کوي، د کيفيت کلتور ته وده ورکوي چې په کښې د محصلينو او ښوونکو ترمنځ همکاري او

اعتماد شامل دي او تحصیلي مؤسسو ته فرصت ورکوي تر څو د ټولنې اړتیاوې او غوښتنې په پام کې ونیسي چې د ټولنې د پرمختګ لپاره اړین دي.

د معیارونو ترمنځ اړیکه او اهمیت

د ISO 9001 او ISO 21001 ترمنځ اړیکه د دې معیارونو د موخو او کارونې په برخه کې څرګند ده. دواړه معیارونه د کیفیت مدیریت د سیستم د پلي کولو لپاره اصول او د پروسو پر مدیریت ټینګار کوي، مګر ISO 21001 د تحصیلي ادارو ځانګړتیاو ته په ځانګړې توګه ځواب ورکوي. د ISO 9001:2015 او ISO 21001 معیارونه د لوړو زده کړو په برخه کې د کیفیت تضمین لپاره مهم او مؤثره وسایل دي. د دې معیارونو پلي کول نه یوازې د تحصیلي مؤسسو کیفیت لوړوي، بلکې د محصلینو رضایت، رقابتي وړتیا، او د ټولنې په پرمختګ کې هم مرسته کوي. په دې توګه، د ISO معیارونو کارول د لوړو زده کړو په برخه کې د مستحکم پرمختګ او نوښت لپاره بنسټیز دي (Vorobyova et al, 2022).

ب: د ټولیز کیفیت مدیریت (TQM) ماډل

د لوړو زده کړو کیفیت د هر هېواد د اقتصادي او کلتوري پرمختګ لپاره بنسټیز اهمیت لري. د کیفیت دغه معیار د Total Quality Management (TQM) مفهوم پر بنسټ ولاړ دی چې د سازمانونو د ټولو غړو په ګډون د کیفیت د مدیریت یوه ټولیزه طریقه وړاندې کوي. د ټولیز کیفیت مدیریت ماډل د دې لپاره کارول کېږي څو د خدماتو او محصولاتو کیفیت لوړ شي، د مشتریانو رضایت ترلاسه شي او د ټولنې ارزښتونه او معیارونه مراعات شي.

د ټولیز کیفیت مدیریت او لوړې زده کړې

دغه ماډل په لوړو زده کړو کې د کیفیت د مدیریت یوه نوښتګرانه طریقه ده چې هدف یې د تحصیلي پروسو، خدماتو او کلتور د کیفیت لوړول دي. د لوړو زده کړو مؤسسي باید د خپلو موخو او د محصلینو اړتیاوو سره سم عمل وکړي. دغه ماډل تضمینوي چې محصلین د خپلو غوښتنو سره سم تحصیلي تجربې ترلاسه کړي. همدارنګه خصوصي لوړې زده کړې باید د محصلینو لپاره د پیسو ارزښت تضمین کړي. دا د دې مانا لري چې محصلین باید د خپلې پانګونې په بدل کې مناسب او لوړ کیفیت تعلیم ترلاسه کړي. د دې ماډل پلي کول د محصلینو د ظرفیت د لوړولو لپاره اړین دي. د لوړو زده کړو مؤسسي باید د خپلو خدماتو او پروګرامونو کیفیت ته پام وکړي ترڅو د محصلینو د تجربو او رضایت کچه لوړه کړي او د مختلفو ذینفعانو په وړاندې حساب ورکونکي وي. د TQM د تطبیق لپاره پنځه مهم عوامل دي: د کارکوونکو ژمنتیا او پوهه، د کیفیت د ښه کولو کلتور، په پروسو کې دوامداره پرمختګ، د بیروونکو پر اړتیاوو تمرکز او اغیزمن کنټرول. دغه عوامل د TQM د بريالي تطبیق لپاره اړین دي او د تحصیلي موسسو په بریا کې مهم رول لوبوي.

په لوړو زده کړو کې د دې ماډل اهمیت په دې کې دی چې دا د لوړو زده کړو موسسو سره مرسته کوي تر څو خپلو محصلینو او کارګمارونکو ته غوره خدمتونه وړاندې کړي. د TQM دوامداره پرمختګ تمرکز د تحصیلي اصلاحاتو لپاره اړین دی او د محصلینو او استادانو ترمنځ د همکارۍ او ټیمي کار روحیه پیاوړې کوي. TQM د تحصیلي موسسو لپاره یو اغېزمنه وسیله ده چې د کیفیت د ښه کولو او د محصلینو د بریا لپاره کار کوي (Zabadi, 2013).

د TQM پلي کولو اهمیت

د TQM پلي کول د لوړو زده کړو مؤسسو ته دا فرصت ورکوي چې د کیفیت معیاري پروسې رامنځته کړي. دغه پروسې د تدریس او زده کړې کیفیت لوړوي او د محصلینو رضایت زیاتوي. د دې معیار پلي کول د لوړو زده کړو مؤسسو ته دا توانایی ورکوي چې په نړیواله کچه د کیفیت په معیارونو کې

سیالی وکړي. دا د مؤسسو د اعتبار او شهرت لپاره مهم دی او د محصلینو د تجربو په ښه کولو تمرکز کوي. دا د تحصیلي پروسو په کیفیت باندې مثبت تاثیر لري او د محصلینو د بریالیتوب امکانات زیاتوي. دغه معیار د مؤسسې کلتور ته وده ورکوي چېرې چې ټول کارمندان د کیفیت په بهبود کې برخه لري. دا د کارمندانو او محصلینو ترمنځ د همکارۍ او ګډ کار فضا رامنځته کوي. همدارنګه د دې معیار پلي کول د نوښت او ابتکار لپاره یوه مثبت فضا رامنځته کوي. مؤسسې هڅول کېږي چې د نوو طریقو کارونو او تخنیکونو له لارې د کیفیت د ښه والي لپاره کار وکړي (In'airat & Al-Kassem, 2014).

په ټوله کې د TQM معیارونه او د هغوی پلي کول په لوړو زده کړو کې د کیفیت د ښه والي، د محصلینو د تجربو د لوړولو او د مؤسسې د رقابتي موقعیت د ساتلو لپاره اړین دي. په دې توګه، د لوړو زده کړو مؤسسې باید د TQM اصول په جدي توګه پلي کړي ترڅو د کیفیت په معیارونو کې پرمختګ وکړي او د خپلو محصلینو او ټولنې لپاره غوره خدمات وړاندې کړي. TQM نه یوازې د کیفیت په ښه والي کې مرسته کوي، بلکې د مؤسسو کلتور ته هم د همکارۍ او نوښت په لور بدلون ورکوي (Mkheimer & Ibrahim, 2020).

ج: د Six Sigma معیار او د لوړو زده کړو په برخه کې د دې پلي کولو اهمیت

د لوړو زده کړو کیفیت د وخت په تېرېدو سره د ټولو ذینفعانو او رقابتي چاپېریال له امله یوه مهمه موضوع شوې ده. د Six Sigma مفهوم، چې په لومړي ځل د موټورولا لخوا په 1980 مو کلونو کې معرفي شو، د پروسې د بهبود او کیفیت د کنټرول لپاره یوه مؤثره وسیله ده. دغه ماډل په مختلفو صنعتونو کې د محصولاتو او خدماتو د کیفیت لوړولو لپاره کارول شوی، مګر په لوړو زده کړو کې یې د کارونې اړتیا لاهم په پراخ ډول نه ده درک شوې. د دې معیار پروسې د متغیراتو د کمولو او د کیفیت د ښه کولو لپاره یوه ستراتیژي ده. دا د DMAIC (Define, Measure, Analyze, Improve, Control) پروسې په کارولو سره د پروسو د بهبود لپاره اقدامات کوي. هدف یې د عیبونو شمېر کمول او د کیفیت لوړول دي.

په لوړو زده کړو کې د Six Sigma د پلي کولو مرحلې

1. تعریف Define

په دې مرحلې کې د پروسې د معیارونو او هدفونو واضح کول اړین دي. تحصیلي مؤسسې باید د خپلو هدفونو او د محصلینو اړتیاوو په رڼا کې د کیفیت معیارونه تعریف کړي. د پروسې نقشه جوړول او د فکتورونو او اثراتو انځورول د دې مرحلې مهمې برخې دي.

2. اندازه گیری Measure

په دې مرحله کې د پروسې ټول متغیرات او د کیفیت شاخصونه اندازه کېږي. په لوړو زده کړو کې دا ممکن د GPA د فارغینو د استخدام کچه او د محصلینو د پاتې کېدو کچې ته شامل وي. د احصائیوي پروسې کنټرول (SPC) د دې مرحلې لپاره مهم دی چې د کیفیت د شاخصونو د څارنې لپاره کارول کېږي.

3. تحلیل Analyze

دلته د کیفیت د کمښت لاملونه او د پروسې د متغیراتو ترمنځ اړیکې تحلیل کېږي. د مچل یا "فش بون" ډیاګرام په کارولو سره د تحصیلي پروسې مختلفې سرچینې لکه نصاب، استادان، او د ټولنیز او اکاډمیک چاپېریال د کیفیت کمښت لاملونه تحلیل کېږي.

4. بهبود Improve

په دې مرحله کې د عیبونو د لرې کولو او د پروسې د کیفیت د لوړولو لپاره حل لارې وړاندې کېږي. د ناکامۍ ډول او د تاثیراتو تحلیل (FMEA) په کارولو سره د ستونزو د حل لپاره اقدامات او د کیفیت د ښه کولو لپاره تګلاره جوړېږي.

5. کنترول Control

د پروسې د بهبود پایلې باید د پایښت لپاره تثبیت شي. د کنترول چارټونه د پروسې د معیارونو د څارنې لپاره کارول کېږي ترڅو د کیفیت د ثبات لپاره د ښه کولو پروسې په موثر ډول تعقیب شي (Mazumder, 2014).

په لوړو زده کړو کې د دې مادل اهمیت

د دې مادل پلي کول د لوړو زده کړو د مؤسسو لپاره د کیفیت د لوړولو یوه مؤثره لاره ده. دا د تحصیلي پروسې د متغیراتو کنترول او د عیبونو په کمولو کې مرسته کوي چې په پایله کې د محصلینو د تجربو کیفیت لوړوي. د کیفیت د لوړېدو سره د محصلینو رضایت هم زیاتېږي. کله چې تحصیلي پروسې د دې مادل په اصولو سره تنظیم شي، زده کوونکي د خپلو درسونو او خدماتو په اړه مثبتې تجربې پیدا کوي چې د هغوی د پاتې کېدو او فارغېدو کچه لوړوي. دغه مادل د شواهدو پر اساس تصمیم نیونې ته وده ورکوي. د SPC او نورو احصائیوي وسیلو په کارولو سره تحصیلي مؤسسې کولی شي د پروسې د کیفیت او مؤثریت په اړه معلومات راټول کړي او د دې معلوماتو پر اساس ښه والی رامنځته کړي. د دې مادل پلي کول د تحصیلي مؤسسو رقابتي وړتیا زیاتوي. هغه پوهنتونونه او تحصیلي مرکزونو چې دې معیار ته ژمن دي، د خپلو خدماتو کیفیت لپاره یوه ښه لري، چې د محصلینو او والدینو باور جلب کړي ځکه چې د لوړو زده کړو مؤسسې د ټولنې د اړتیاو او غوښتنو سره سمون لري. دغه مادل د پروسې د بهبود لپاره د ارزښت زیاتولو په موخه کارول کېږي چې پایله یې د فارغینو کیفیت او د هغوی د استخدام امکانات زیاتوي (Davidson, Price & Pepper, 2020).

په ټوله کې دغه مادل د لوړو زده کړو په برخه کې د کیفیت د مدیریت یوه مؤثره وسیله ده. د دې مادل پلي کول نه یوازې د تحصیلي پروسې کیفیت لوړوي، بلکې د محصلینو رضایت، د مؤسسې رقابتي وړتیا، او د ټولنې اړتیاوې هم پوره کوي. د دې معیار اصول او وسیلې د لوړو زده کړو مؤسسو لپاره د کیفیت د تضمین او د پروسې د بهبود یوه مهمه برخه جوړوي چې په پایله کې د محصلینو د بریالیتوب او د مؤسسې د پرمختګ لپاره لازمي دي.

د څېړنې محدودیتونه

د دې څېړنې محدودیتونه د کیفیت د تضمین په اهمیت کې د عامه پوهې کموالي، د کیفیت د تضمین مادلونو او معیارونو په اړه په ملي ژبو باندې د جامع معلوماتو نشتون، په هېواد کې بروکراسۍ په له منځه وړلو کې د کیفیت تضمین په برخه کې د یو منظم سیستم نشتوالی، اقتصادي محدودیتونه او د دې سربیره، د معلوماتو راټولولو او تحلیل کولو پروسې کې خنډونه او د وخت کمښت دي.

د معلوماتو تجزیه او تحلیل

په افغانستان کې د کیفیت د تضمین مادلونو د پلي کېدو فرصتونه

د کیفیت تضمین د پلي کولو پروسه د نړیوالو معیارونو له مخې د معیارونو معیاري کولو فرصتونه برابروي چې له دې سره مؤسسې کولی شي خپل کیفیت لوړ کړي او د نورو مؤسسو سره پرتله کولو کې مرسته وکړي. همدارنګه د مؤسسو ترمنځ همکاري د منابعو شریکولو او د پوهې تبادلې لامل کېږي چې دا په پایله کې د تعلیمي او صنعتي ودې لپاره ګټور دي. د حساب ورکولو زیاتوالی د ذینفعانو په وړاندې د مؤسسو د اعتبار لوړولو کې مرسته کوي او د دوامداره پرمختګ پروسې ته وده ورکوي چې مؤسسې د کیفیت د اصلاحاتو لپاره منظمې ارزونې وکړي. په ټوله کې دغه مادلونه د نوو ټکنالوژيو سره د تطابق زمینه هم برابروي ترڅو مؤسسې په چټک بدلون کې مؤثر او اړونده پاتې شي (Altman et al, 2020).

په افغانستان کې د کیفیت تضمین مادلونو پلي کول گڼ شمیر فرصتونه وړاندې کوي چې کولی شي په مختلفو سکتورونو، په ځانګړي ډول په تعلیم او صنعت کې، مهم تاثیر ولري. لومړی، د نړیوالو کیفیت معیارونو منل کولی شي افغان مؤسسو سره مرسته وکړي چې د نړیوالو کړنو سره سمون ولري چې د دوی اعتبار او رقابت وړتیا زیاتوي. دغه سمون نه یوازې د نړیوالو شریکانو سره د پرتله کولو زمینه برابروي بلکې د غوره توب او حساب ورکولو فرهنگ ته هم وده ورکوي. دویم، د تعلیمي مؤسسو، صنعتونو او حکومتي ادارو ترمنځ همکاري د منابعو شریکولو او د پوهې تبادلې لامل کیږي. دا ډول شراکتونه د ظرفیت جوړونې لپاره مهم دي چې مؤسسو ته د کیفیت تضمین لپاره اړین مهارتونه او زیربناوې رامنځته کولو کې مرسته کوي. دغه همکاري نوښت ته هم وده ورکوي ځکه چې شریکان د ګډو چیلنجونو په حل کې کار کوي (Welch & Wahidyar, 2020).

په افغانستان کې د کیفیت د تضمین نړیوالو مادلونو د پلي کولو لپاره مهم فرصتونه شته چې د لوړو زده کړو په برخه کې د پرمختګ او کیفیت په لوړولو کې مرسته کوي. افغانستان کولی شي د نړیوالو مؤسسو لکه یونسکو او نړیوال بانک همکاري جلب کړي ترڅو د کیفیت تضمین په برخه کې د نړیوالو تجربو څخه ګټه واخلي. د معلوماتي ټکنالوژۍ پراختیا او د آنلاین زده کړو پلیټ فارمونو کارول د ارزونې او څارنې پروسې اسانه کوي. همداراز، د محلي او نړیوالو پوهانو مشورې، د استادانو د ظرفیت لوړولو پروګرامونه او د محصلینو فعال ګډون د کیفیت د لوړولو لپاره مهم دي. د نړیوالو مادلونو پلي کولو په وخت کې باید د افغانستان ځانګړي شرایط او اړتیاوې په پام کې ونیول شي او د کیفیت تضمین لپاره مناسب قوانین او پالیسيانې جوړې شي. افغانستان کولی شي د نړیوالو مؤسسو څخه د مالي ملاتړ فرصتونه لاسته راوړي او د شفافیت او حساب ورکولو سیستمونه رامنځته کړي. د دې فرصتونو څخه په ګټه اخیستنې سره، افغانستان کولی شي د کیفیت تضمین نړیوالو مادلونو په پلي کولو کې د پام وړ پرمختګ وکړي.

ستونزې او حل لارې

د کیفیت تضمین د پلي کولو پروسې سره ځینې ستونزې هم مل دي. لومړی، د کافي منابعو او بودیجې نشتوالی کولی شي د پلي کولو پروسه د خنډ سره مخ کړي چې له امله یې مؤسسې د کیفیت د تضمین کړنو په پلي کولو کې له ستونزو سره مخ کیږي. دویم، د کارکوونکو د روزنې اړتیا هم یوه جدي ستونزه ده ځکه چې مؤسسې باید خپلو کارکوونکو ته د کیفیت تضمین اړوند مهارتونه او پوهه ور زده کړي. همدارنګه د بدلون مقاومت چې د کلتور او عادتونو له امله رامنځته کیږي، د نوښتونو پلي کولو پروسه د خنډ سره مخ کوي او تخنیکي چیلجونه هم شته چې مؤسسې باید د ټکنالوژیکي بدلونونو سره په مؤثره توګه چلند وکړي (Altman et al, 2020).

په افغانستان کې د لوړو زده کړو د کیفیت تضمین (QA) د پام وړ لاسته راوړنې لري خو لا هم گڼ چیلجونه شته. یو له اصلي خنډونو څخه د کافي منابعو او بودیجې نشتوالی دی چې د مؤثر کیفیت تضمین کړنو پلي کولو مخه نیسي. ډېری مؤسسې د مالي محدودیتونو له امله د اړینو زیربناوو او روزنیزو پروګرامونو ساتلو کې ستونزې لري. په دې سربیره، د وړتیا لرونکو کسانو اړتیا هم احساس کیږي چې د کیفیت تضمین په اصولو پوه شي او په مؤثره توګه یې پلي کړي. د بدلون فرهنگي مقاومت هم یوه مهمه ستونزه ده. ځینې مؤسسې ممکن د نوو کیفیت تضمین کړنو منلو ته چمتو نه وي، چې د جوړو شویو دودونو او ګډوډۍ له ویرې له امله وي. همدارنګه سیاسي بې ثباتي او امنیتي مسایل د کیفیت تضمین پروسو په ټینګښت کې خنډونه رامنځته کوي. د دې برخو پیاوړتیا د هېواد په لوړو زده کړو کې د کیفیت لوړولو لپاره حیاتي ده (Welch & Wahidyar, 2020).

په افغانستان کې د کیفیت د تضمین نړیوالو مادلونو د پلي کولو په وړاندې څو مهمې ستونزې او ننګونې د شفافیت نشتوالی د کیفیت تضمین پروسو لپاره کمې مالي سرچینې دي چې د پروګرامونو او پالیسیو د پلي کولو په مخ کې خنډونه جوړوي. د مسلکي او روزل شوو کسانو نشتوالی د کیفیت د تضمین پروسو پلي کولو لپاره یوه لویه ننګونه ده او د مسلکي کادر د روزنې کافي فرصتونو نشتون د شفافیت نشتوالی

د ادارو ترمنځ د اعتماد کموالی رامنځته کوي او د کیفیت د ارزونې پروسې ته زیان رسوي. کلتوري خنډونه لکه د نوښت او بدلون لپاره مقاومت د کیفیت د تضمین پروسو پلي کولو کې د معلوماتي ټکنالوژۍ کموالی یا نشتوالی د ارزونې او څارنې پروسو ته خنډونه رامنځته کوي او همدارنګه د کیفیت تضمین لپاره د محصلینو فعال نه ګډون او د هغوی نظرونو ته اهمیت نه ورکول د کیفیت د تضمین پروسو تطبیق او ارزونه کمزوري کوي. سره له دې ستونزو که مناسب تدابیر ونیول شي، افغانستان کولی شي په تحصیلي سکتور کې د پام وړ پرمختګ وکړي.

د موجودو ستونزو د حل لپاره څو عملي تدابیر هم د دې ستونزو د حل مناسبې لارې ګڼل کېدای شي، چې د مالي سرچینو زیاتولو لپاره د نړیوالو تمویلونکو همکاري را جلیول د کیفیت تضمین پروسو لپاره مالي ملاتړ ترلاسه کوي او د حکومتي بودیجې په برخه کې ځانګړې بودیجې تخصیص، د استادانو او مدیرانو لپاره مسلکي روزنې پروګرامونه ترتیبول او د محلي او بهرنیو پوهانو جذبولو لپاره پروګرامونه، د شفافیت او حساب ورکونې سیستمونه برابرول ترڅو د ادارو ګړنې شفافې او کارکوونکي د خپلو پریکړو لپاره ځواب ویونکي وي. د کلتوري خنډونو د کمولو لپاره عامه د پوهاوي کمپاینونه او ټولنیزو مشورتي غونډو تر سره کول، د معلوماتي ټکنالوژۍ پراختیا لپاره پانګونې او د آنلاین زده کړو پلیټ فارمونه رامنځته کول، د محلي اړتیاوو سره سم د نړیوالو مادلونو د پلي کولو پر مهال دقیقه ارزونه او د اړتیا په صورت کې د پالیسیو تعدیل، د کیفیت تضمین لپاره روښانه او معیاري ارزونې معیارونه جوړول او د پروسو مؤثریت لپاره دوامداره ارزونه او د محصلینو فعال ګډون لپاره مشورتي شوراکانې او پروګرامونه هغه تدابیر دي چې د نړیوالو معیارونو د پلي کولو په وړاندې ستونزې هوارولی شي. د دې تدابیرونو پلي کول به د کیفیت د تضمین نړیوالو مادلونو د پلي کولو په برخه کې د موجودو ستونزو حل کې مرسته وکړي او د افغانستان تحصیلي سکتور به په لنډ وخت کې مثبت بدلون و مومي.

پایله

دغه څېړنه د لوړو زده کړو په برخه کې د کیفیت د تضمین اهمیت او اړتیاو ته په کتو، د کیفیت د تضمین نړیوالو مادلونو پلي کولو لپاره د افغانستان ځانګړې شرایطو ته اشاره کوي. په نړۍ کې د کیفیت د تضمین مشهور مادلونه لکه ISO، TQM، او Six Sigma د سازمانونو لپاره لارښوونې وړاندې کوي ترڅو د خدمتونو او محصولاتو کیفیت لوړ کړي. دغه مادلونه د پروسو د غوره کولو، د کارمندانو د ښکېلتیا، او د پیروندونکو رضایت باندې تمرکز کوي چې د یوې مؤثرې او پیاوړې ادارې لپاره بنسټیز دي. افغانستان د کیفیت تضمین په برخه کې ګڼ فرصتونه لري لکه د نړیوالو همکارانو سره اړیکې، د نوښتونو او ټکنالوژۍ کارول، او د ظرفیت لوړولو پروګرامونه. سره له دې، د مالي محدودیتونو، د کادر کمبود او د شفافیت نشتوالي په څېر مهمې ستونزې هم شتون لري چې د کیفیت د تضمین پروسو پلي کولو ته خنډونه جوړوي. د دې چیلنجونو د حل لپاره د کیفیت د تضمین نړیوالو مادلونو د پلي کولو لپاره باید د محلي اړتیاوو او شرایطو ارزونه وشي ترڅو دغه مادلونه د افغانستان ځانګړو شرایطو سره سم تطبیق شي. د مالي ملاتړ سرچینې پیدا کول، د نړیوالو تمویلونکو سره همکاري او د روزنې پروګرامونه د استادانو او کارکوونکو لپاره د مهمو ګامونو په توګه وړاندې کېږي. همداراز د شفافیت او حساب ورکونې سیستمونه باید ټینګ شي ترڅو د کیفیت تضمین پروسې ته وده ورکړل شي. د محصلینو فعال ګډون او د هغوی نظرونه هم د کیفیت د ښه والي لپاره مهم دي. د محلي او نړیوالو متخصصینو سره همکاري او د کیفیت د تضمین معیارونو د ارزونې او بیاکتنې پروسه د دې پروسې د بریالیتوب لپاره کلیدي ګامونه بلل کېدای شي. د ټولنیزو او کلتوري خنډونو تحلیل او حل لارې موندل هم د کیفیت د تضمین پروسو په پلي کولو کې مرسته کوي. په ټوله کې، د کیفیت د تضمین نړیوالو مادلونو د پلي کولو لپاره د افغانستان په تحصیلي سیستم کې د پورته شرایطو تطبیق نه یوازې د کیفیت د لوړولو لپاره بلکې د تحصیلي پروګرامونو د اعتبار او موثریت د زیاتولو لپاره هم لازم دی. د دې هڅو له لارې افغانستان کولی شي د لوړو زده کړو په برخه کې د نړیوالو معیارونو سره همغږي رامنځته کړي او د کیفیت په برخه کې د پام وړ پرمختګ وکړي.

وړاندیزونه

1. د کیفیت د تضمین نړیوال ماډلونه باید د افغانستان ځانګړو شرایطو او اړتیاوو ته په کتو سره د لوړو زده کړو مؤسساتو لخوا د محلي کلتور، اقتصادي وضعیت، او تحصیلي اړتیاوو په پام کې نیولو سره تطبیق شي؛
2. لوړو زده کړو وزارت باید د نړیوالو تمویلونکو او مالي مؤسسو همکاري جلب کړي تر څو د کیفیت د تضمین پروسو د پلي کولو لپاره مالي منابع رامنځته شي؛
3. د استادانو، مدیرانو، او کارکوونکو لپاره د کیفیت تضمین پروسو په اړه روزنیز ورکشاپونه جوړول ترڅو د هغوی مهارتونه او پوهه لوړه شي؛
4. د پوهنتونونو لپاره د شفافیت او حساب ورکونې مؤثر سیستمونه رامنځته کول ترڅو د کیفیت تضمین پروسې ته وده ورکړل شي؛
5. د کیفیت د تضمین په پروسه کې د محصلینو ګډون او د دوی له نظرونو او تجربو څخه ګټه اخیستنه؛
6. د معلوماتي ټکنالوژۍ او نورو تحصیلي وسایلو کارول ترڅو د کیفیت د تضمین پروسې ته وده ورکړل شي؛
7. د محلي او نړیوالو پوهانو او متخصصینو د همکارۍ راجلبول او مشورې ترې اخیستل تر څو د کیفیت د تضمین پروسو په پلي کولو کې مرسته وکړي؛
8. د کیفیت د تضمین معیارونو په دوامداره توګه ارزول او د اړتیا په صورت کې یې تازه کول ترڅو د تحصیلي پروګرامونو کیفیت ډاډمن شي.
9. څېړونکي باید د ټولنیزو او کلتوري خنډونو په اړه څیړنې او ارزونې ترسره کړي ترڅو د کیفیت د تضمین پروسو پلي کولو په وړاندې خنډونه وپېژندل شي او حل لارې ورته وموندل شي.

References

- Al-Ramahi, N., & Odeh, M. (2020). The impact of innovative technology on the quality assurance at higher education institutions in developing countries: A case study of Jordan. *International Journal of Information and Education Technology*, 10(11), 826–831.
- Altman, B., Shattuck, K., Simunich, B., & Burch, B. (2020). Quality assurance implementation: How it works. *Online Journal of Distance Learning Administration*, 23(4), 1–12.

- Baker, J. (2019). *Total quality management: A comprehensive approach*. *Journal of Quality Management*, 15(2), 45–67.
- Davidson, J. M., Price, O. M., & Pepper, M. (2020). Lean Six Sigma and quality frameworks in higher education: A review of literature. *International Journal of Lean Six Sigma*, 11(6), 991–1004.
- García, M., & Peterson, R. (2023). The impact of quality assurance on higher education development. *Higher Education Review*, 28(3), 78–92.
- Gillis, A. S. (2024). What is quality assurance (QA)? *TechTarget*. <https://www.techtarget.com/searchsoftwarequality/definition/quality-assurance>
- Harvey, L., & Green, D. (1993). Defining quality. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 18(1), 9–34.
- Huang, L. (2018). ISO 9001 and its impact on quality management in higher education. *Quality Assurance in Education*, 26(4), 345–360.
- In'airat, M. H., & Al-Kassem, A. H. (2014). Total quality management in higher education: A review. *International Journal of Human Resource Studies*, 4(3), 294–310.
- Kayyali, M. (2025). The evolution of quality assurance in higher education: Models, systems, and frameworks. In *Navigating quality assurance and accreditation in global higher education* (pp. 1–26). IGI Global.
- Knight, P., & Yorke, M. (2003). *Assessment, learning and employability*. McGraw-Hill Education.
- Mazumder, Q. H. (2014, June). Applying Six Sigma in higher education quality improvement. In *2014 ASEE Annual Conference & Exposition* (pp. 24–191). ASEE.
- Mkheimer, M. I., & Ibrahim, M. (2020). TQM role in achieving student satisfaction in higher education institutions. *Journal of Xi'an University of Architecture & Technology*, 13(3), 3180–3192.
- Quality Assurance Agency for Higher Education. (2018). *UK Quality Code for Higher Education*. <https://www.qaa.ac.uk>
- Smith, J., & Johnson, E. (2021). Quality assurance in higher education: A global perspective. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 43(1), 1–15.
- Stensaker, B., & Maassen, J. N. (2015). The role of quality assurance in higher education: A comparative study. *Higher Education*, 69(5), 835–850.
- Vorobyova, O., Horokhova, M., Ilichuk, L., Tverezovska, N., Drachuk, O., & Artemchuk, L. (2022). ISO standards as a quality assurance mechanism in higher education. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 14(2), 73–88.
- Waugh, D., & Smith, D. R. H. (2019). The role of student engagement in quality assurance. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 41(3), 234–250.

- Welch, A., & Wahidyar, A. (2020). Quality assurance in Afghan higher education: Achievements and challenges. *Asian Education and Development Studies*, 9(4), 479–493.
- Woodhouse, D. (2004). The quality of quality assurance agencies. *Quality in Higher Education*, 10(2), 77–87.
- Zabadi, A. M. (2013). Implementing total quality management (TQM) on the higher education institutions: A conceptual model. *Journal of Finance & Economics*, 1(1), 42–60.

About the Authors

Mr. Haseebullah Ayazi, Lecturer, Department of Chemistry, Faculty of Education, Farah Institute of Higher Education, Farah, Afghanistan. <ayaze1392@yahoo.com> ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-8602-4676>

Mr. Hamidullah Rahimi, Lecturer, Department of Public Administration, Faculty of Public Administration and Policy, Farah Institute of Higher Education, Farah, Afghanistan. <hamidullahrahimi74@gmail.com>

Mr. Naqibullah Amiri, Lecturer, Department of Public Administration, Faculty of Public Administration and Policy, Farah Institute of Higher Education, Farah, Afghanistan.

Mr. Esmatullah Nikzad, Lecturer, Department of Public Policy, Faculty of Public Administration and Policy, Farah Institute of Higher Education, Farah, Afghanistan.